

časa, da dosežejo svoj namen, da si napolnijo žepe. Zbegano ljudstvo si išče, ne misleč na nasledke, po napačnih potih pomoči, dokler ga večja sila ne potisne v prejšnje, ali še tesnejše ojnice.

Socijalne razmere uravnnavati morata vedno dva faktorja: ljudstvo in vlada. Pomagati morata drug drugemu in se dopolnjevati. Oba pa morata svojo nalogo skozi in skozi poznati ter premišljeno sestavljena določila strogo izpolnjevati. Vsak stan, toraj tudi kmetijski, skrbeti si mora najprej sam za svoje ugodne razmere, toda s poštenimi, dovoljenimi sredstvi — izpolnjevati mora svoje dolžnosti. Kjer nedostaje svoje moči, ali kjer se ljudstvo svojih dolžnosti zadosti ne zaveda, pomaga naj država z vsemi mogočnimi sredstvi. Napačno tolmačenje svoje moči ali oblasti, ali preziranje resničnih potreb provzročilo je že mnogo nepriliko, ki se je pozneje britko maščevala. Istotako je škodovalo nepoznanje dejanskih razmer.

Zato je najprej treba dobro poznati splošno stanje, njegove vzroke in pogoje ter vpliv na blagor človeški. Vse, kar je dobrega, treba je utrditi in ukrepiti, kar je slabega, mora se odstraniti, in kar dobrega manka, naj se na novo uvede. Sedanje stanje povzročil je nemalo denar, ali če hočemo: na eni strani nevednost, na drugi lokavost onih, ki so denar imeli ali si ga znali prisvojiti. In denar sedanje stanje tudi vlada. Saj je že celo v pregovor prišlo, da je denar sveta vladar.

Denar — koliko tolažbe in koliko gorja ima ta besedica v sebi! Koliko solz je usušil in koliko solz je tudi že provzročil denar! Brez denarja bi dandanes ne mogli izhajati. Nekaterim zdi se tako imeniten, da pravijo, da ga je treba prvič, drugič in tretjič; seveda zabijo, da mora poleg denarja biti še nekaj drugega, ali bolje: vse drugo. Kajti z denarjem samim se nihče ni še rasil, ni oblekel; v samem denarji moral bi človek umreti, če bi drugih reči ne bilo moči dobiti. Iz tega lahko izpoznamo, da kaže denar le takrat svojo blago dejno moč, ako je pravilno razdeljen med ljudmi. Dandanes pa ni! Steka se v gotove kroge ter se nabira tamkaj v velikanske glavnice — kapital. Ti krogi znali so napeljati vse denarne vire v svoje nabiralnike ter so osuševali svojo okolico, dokler ni onemogla. In to se godi še vedno. Sedaj služi kapitalu svet. Toliko dobiva se od njega, da more životariti, ves plod od truda pa pripada zopet kapitalu. K pravemu življenju, k moči kapital svojim žrtvam ne da priti, da mu je gospodstvo tem bolj neomenjeno. Kadar je žrtev izžeta, prepusti jo osodi.

To je denarno delovanje ali „kapitalizem“, o katerem časopisi toliko pišejo. Kedaj se bomo oprostili te pijavke! Posamezen človek proti njej ne more storiti ničesar. Treba se bode združiti ter „z združenimi močmi“ delati za splošno blaginjo proti kapitalizmu. Odtegniti se bode treba popolnoma vladi denarnih baronov in napeljati ljudstvu novih denarnih virov, da se zopet opomore. Zadnji čas so se začeli zelo zanimivati za to

vprašanje ter na zdravi podlogi ustanovili že lepo število posojilnic, ki za majhne obresti z ugodnimi pogoji dajejo potrebnemu gospodarju denarja na posodo. Začetek k oproščenju je torej storjen, in sčasoma uravnale se bodo lahko vse razmere, seveda, če bode hotelo tudi ljudstvo, in sicer če bode prav hotelo.

(Konec prih.)

Razne reči.

* **Kako slive dolgo časa sveže ohraniti.** Vzemi vinski sodček iz močnih hrastovih dog, ki pa ne drži nad 25 l ter ga dobro pomij in presuši. Potem vzemi nokoliko 15 do 20 $\%$ dolgih žvepljenih koscev ter jih naveži na žico (drat), zažgi in vtakni v sodec, da vsi zgore. Nato žico varno iz sodčka potegni in hitro spusti toliko sliv vanj, da je do polovice napolnjen. Zdaj priveži zopet na žico muškator oreh in ga zažgi ter vtakni v sodec, slive pa nadevaj vanj do vrha. Sodec zatakni in zapečati ali s smolo zakapaj ter ga, dokler ne rabiš sliv, deni v vodo, tako da čez njega stoji. Kadar jih hočeš iz soda vzeti, izbij mu dno, in sad je ravno tak, kakor bi ga ravno sedaj z drevesa vzela, in to tudi po enem letu. Če pa le nekaj sliv vzameš iz soda, druge pa še pustiš v njem, zapri ga zopet in požveplaj, kakor je zgoraj povedano, ter ga zamaši in pod vodo postavi.

* **Odpadla nezrela jabolka** rabijo navadno le za krmo prasičem; ob slabih letinah pa lahko narediš iz njih prav okusno čežano. Nezrela jabolka imajo veliko kisline, a malo sladkobe. Ako pa čežani iz takih jabolok primešaš bučo, postane sladka in okusna. Na kakih 36 jabolok pripravi do 10 funtov težko bučo ter oboje skupaj kuhaj. Tako piše „Landw. Correspondenz“, mi pa tega nismo še izkusili. Ako kedo tako izkušnjo naredi, poroča naj nam ob uspehu.

* **Vkuha črešenj z medom.** Vzemi navadno medeno steklenico in naloži vanjo osnaženih črešenj brez pecljev gosto eno na drugo, dokler je posoda polna. Na nje vlij nekoliko žlic tekočega medu in zaveži steklenico z mehurjem ali pergamentnim papirjem. Potem jo deni v kotel, napolnjen z vodo, ter segrej vodo, da zavre. Pusti steklenico v kotlu, da se shladi ter jo shrani potem v hladni in suhi shrambi.

* **O soljenji sena** piše švicke „journal d' agriculture suisse“ to le: Uže ob spravljanji je najbolje potresati seno s soljo. Vodena para, ki se od kipečega sena tvori, razstopi sol, katera se potem enakomerno po vsem kupu razide. Ako računimo za vsakdanjo potrebo za eno govedo 75 gramov soli, sena pa 15 kilogramov, zadostuje za osoljenje 100 krg. sena pol kilograma soli. Seno pa tudi ne more splesniti, ker sol zabrani rast plesnobjim glivam. Te vrstice so seveda bile pisane za švickega živinorejca, ki ve ceniti vrednost soli za živino, pri nas bode pa malokdo naredil tako poskušnjo, saj je večina prepričana, da je sol za živino

le gola potrata. Naši živinorejci se čudijo, ako jim človek pove, da stoji dobra švicka krava 300 in tudi več goldinarjev, ter ne morejo razumiti, od kod toliko viša cena tej govedi. Vidiš, ljubi živinorejec, Švicar poskrbi svoji govedi vse ono, česar živinska narava zahteva, zato pa vzredi goved, ki je toliko več vredna nego naša, zlasti je pa prepričan, da je sol živini ravno tako potrebna kakor človeku.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 133. Lansko leto sem bil naročil tukajšnjemu posestniku rž z imenom „Riesen-Sommer-Staudenkorn“, ki je zelo lepo vzrasla in obrodila, le megla jo je ubila, kakor tukaj pravijo, t. j. zrnje je ostalo drobno. Letos je posestnik vsejal pridelano seme, a rast je slaba, ima večinoma kratke in po nekoliko uže suhe bilke, kakor vidite iz pridejane rastline. Rž je bila sejana 28. februarija v precej ilovnato zemljo precej ob bregu. Kaj je vzrok glivam po listih in plesnobi ob koreninah? (J. G. v Jurš. na Štajarskem.)

Odgovor: Bolezen, za katero je ta rž uže lansko leto hirali in ki jo še bolj letos zatira, je rja, katero povzročujeta glivi „puccinia graminis“ in „rubigo vera“. — Rja kaj pogostokrat pritisne ter je zelo škodljiva, kajti če močno nastopa, lahko ves pridelek uniči. Deževno vreme in velika vlaga jo pospešujeta. Da jo zatremo, moramo vse, kar je glivastega, požgati. Sicer pa nekatere vrste rži in pšenice močnejše boleajo za to boleznijo nego druge. Plesnoba na koreninah poslani rastline ni nič posebnega, ampak nasledek umiranja rastline, ki ob enem kaže, da je njiva vlažna in zemlja malo zračna. Drenaža in skrbno obdelovanje njive v takem slučaju tudi veliko vzmoreda.

Vprašanje 134. Uže več let opazujem na trsnem lesu zalego, kakeršno vidite na priloženem kosu. Preiskavši jo po zimi, našel sem v njej rjavo tekočino, meseca februarija so se pa izlegle trtni uši podobne živalce. Trte s tako zalego hirajo hitro, postanejo blede ter se peto leto uže posuše. Ali ni to zalega trtne uši? (J. P. L. Vipavec.)

Odgovor: To ni zalega trtni uši, ampak to kar je na nam poslanem kosu trtnega lesa videti, so posušene samice trsnega kaparja, pod katerim se nahajajo jajca. Kaparjev na trti je tri vrste: Pulvinarija vitis lecanium vini in mitilaspis pomorum. Ker se kaparji v les zajedo ter sok pijo, naredo, ako se jih veliko zaredi, precejšnjo škodo. Proti tem zajedalcem pomaga, če po zimi ali sploh, kadar trte ne rasto, postrgamo s starega lesa vso lubad z žičnimi ščetmi (Drathbürsten), ker s tem tudi zalego odpravimo. Ostrgane trte pobelimo z apnom. Nekateri priporočajo, trto ob enem, kadar se strga, tudi z milnico (žajfnico) izprati. Končno pa prosimo gospoda vprašalca ter vsakega drugega, ki pošlje „Novicam“ kako

vprašanje, da pove svoje pravo ime, saj ga i tako v listu ne prijavimo.

Vprašanje 135. Pri nas pokončujejo neke žuželke, katere imenujemo „slinjence“, prav silno naše beke. Ko začne beka poganjati, pride polno blede-zelenih živalic ter delajo po lesu pene, da je po tleh kar mokro. Ako bode šlo tako nadalje, uničijo nam vse beke, da ne bomo imeli s čim tih privezavati. Izkušali smo te živali na razne načine zatirati, a brez uspeha. Ali veste Vi kaj svetovati? (F. Š. v Šm. na Goriškem.)

Odgovor: Prikazen, katero vi imenujete slinjence, naredi neke vrste mešica z latinskim imenom „tipula salicina“. Samica piči vrbo, tam se zbira sok po oteklinah, ki se na pravijo vsled pika in v katerem žive ličinke od te mešice, ter kapa na tla. Ako se hočete teh nadležnecev iznebiti, morate vse sline povsod pridno odrezati ter jih požgati. Res, da se s tem veliko bek pokvari, kar pa nič ne de, ker drugače vam pa mešice cele rastline popolnoma ugonobe.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

176.

Pustošenje kobilic po Evropi, Aziji, Afriki in Ameriki.

Kakor v Francoskej tako se tudi v južnej Ruskej pojavljajo te požrešnice, in dosta potov v tolikej množini, da gospodarji kar zdvajajo. Od 1800. do 1861. l. imajo 24 let zapisanih, da so kobilice razsežne kraje opustošile. Večinoma so se ti roji tudi v samej Rusiji rodili in vzgojili. Da tudi Nemška ni varna pred kobilicami, priča nam to, da so se od 1712. do 1877. l. devetindvajsetkrat veliki roji pokazali in vsak pot veliko škode napravili. Znamo, da se kobilice zaletе tudi v samo Švedsko, Angleško in Irsko.

V Alžiru kobilice tako redno v goste hodijo, kakor nekaj hrošči v Evropi. Najstrašnejšo nesrečo so napravile 1845. in 1866. l. Leta 1845 so kobilice tako rekoč poplavile vso ondotno zemljo. Navali so trajali celih pet mesecev, od marca do julija. Vsak dan so prileteli novi roji teh požrešnic. Berthoud v Alžiru pripoveda, da je videl roj, ki je bil tako ogromen, da je letel od zgodnjega jutra do štirih popoldne. Drug očividec, dr. Guyon, vojaški zdravnik, videl je 16. marca roj, ki je letel preko okolice Sebdou-a proti pustinji Angard. Tudi ta let je trajal cele tri ure. Ker kobilice niso dobile nobene hrane v pustinji, vrnile so se drugega dne v Sebdou, kateri kraj je 30 kilometrov dolg in okoli 15 kilometrov širok, in ga pokrile. V štirih urah so požrle vse tako, da ni bilo ugledati bilke. Ko so kobilice odletele, zapustile so strašen smrad.